

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠ' ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟΥ ΣΥΖΗΤΗΣΗ στην υπόθεση C-379/87 *

I — Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

1. Νομικό πλαίσιο

Κατά το άρθρο 8 του Συντάγματος της Ιρλανδίας, η ιρλανδική γλώσσα, ως εθνική γλώσσα, είναι η πρώτη επίσημη γλώσσα του κράτους. Η αγγλική αναγνωρίζεται ως δεύτερη επίσημη γλώσσα.

Κατά το άρθρο 23 του Vocational Education Act (νόμου περί της επαγγελματικής εκπαίδευσης) του 1930, όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα, για τον καθορισμό του αριθμού, των προσόντων, της αμοιβής, καθώς και για τον διορισμό όλων των « officers » (στελεχών) κάθε Vocational Education Committee (επιτροπή επαγγελματικής εκπαίδευσης) απαιτείται έγκριση του υπουργού παιδείας (στο εξής: υπουργός).

Ο υπουργός, κατά την άσκηση αυτής της αρμοδιότητας, με την εγκύκλιο 28/79, της 26ης Ιουνίου 1979, αποφάσισε ότι στο εξής όλοι οι υποψήφιοι για μόνιμες θέσεις καθηγητή, λέκτορα ή βοηθού καθηγητή (Senior Lecturer, Lecturer και Assistant Lecturer) με πλήρες ωράριο στα ιδρύματα επαγγελματικής εκπαίδευσης πρέπει είτε να κατέχουν τίτλο που να πιστοποιεί τη γνώση της ιρλανδικής γλώσσας (An Ceard-Teastas Gaeilge) είτε να υποβάλλονται σε ειδική προφορική δοκιμασία στη γλώσσα αυτή. Η εν λόγω δοκιμασία πρέπει να πραγματοποιείται προ του διορισμού του υποψηφίου στην κενή θέση. Σε περίπτωση αποτυχίας, το οικείο ίδρυμα δεν έχει το δικαίωμα να διορίσει τον υποψήφιο σε μόνιμη ή έκτακτη

θέση με πλήρες ωράριο. Μπορεί, εντούτοις, να διορίσει τον υποψήφιο ως έκτακτο για το υπόλοιπο του πανεπιστημιακού έτους, αν είναι αδύνατο να πληρωθεί η θέση σύμφωνα με τις αρχές που προβλέπει η εγκύκλιος. Εξάλλου, ο υπουργός επιβεβαίωσε τη διάταξη προγενέστερου υπομνήματος, του υπομνήματος V7, κατά την οποία, ελλείψει υποψηφίου με όλα τα απαιτούμενα προσόντα, ο υποψήφιος υπήκοος άλλου κράτους εκτός της Ιρλανδίας (ή που γεννήθηκε και εκπαιδεύθηκε στη Βόρεια Ιρλανδία) και που διαθέτει όλα τα λοιπά απαραίτητα προσόντα μπορεί να εξαιρεθεί από την υποχρέωση αποδείξεως της απαιτούμενης γνώσεως της ιρλανδικής γλώσσας.

2. Ιστορικό της διαφοράς της κύριας δίκης

Η Anita Groener (στο εξής: προσφεύγουσα), ολλανδή υπήκοος, κατοικεί στην Ιρλανδία από τον Αύγουστο 1982.

Τον Σεπτέμβριο 1982, προσελήφθη ως έκτακτη καθηγήτρια τέχνης με μειωμένο ωράριο στο College of Marketing and Design του Δουβλίνου που υπάγεται στη City of Dublin Vocational Education Committee (επιτροπή επαγγελματικής εκπαίδευσης της πόλεως του Δουβλίνου).

Τον Ιούλιο 1984, έθεσε υποψηφιότητα για μόνιμη θέση καθηγητή καλών τεχνών (Lecturer I — Painting) με πλήρες ωράριο στο εν λόγω κολέγιο. Η δεύτερη από τους καθών πρότεινε στον υπουργό, πρώτο από τους καθών, να διορίσει την προσφεύγουσα στη θέση αυτή. Ο υπουργός παρέσχε την έγκριση

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

του υπό τον όρο, πάντως, ότι η προσφεύγουσα θα επιτύχει στην ειδική προφορική δοκιμασία.

Η προσφεύγουσα ζήτησε να εξαιρεθεί από την εν λόγω προϋπόθεση, η οποία δεν της χορηγήθηκε. Η προφορική δοκιμασία πραγματοποιήθηκε στις 28 Μαΐου 1985 και η προσφεύγουσα απέτυχε. Το κολέγιο, ο εργοδότης της, ζήτησε την άδεια να την προσλάβει για το πανεπιστημιακό έτος 1985/1986 ως έκτακτη συμβασιούχο καθηγήτρια με πλήρες ωράριο: το Department of Education (Υπουργείο Παιδείας) αρνήθηκε να χορηγήσει την άδεια αυτή, για τον λόγο ότι η ενδιαφερομένη είχε αποτύχει στην προφορική δοκιμασία.

Τέλος, η προσφεύγουσα απηύθυνε απευθείας στον υπουργό επιστολή, για να ζητήσει ακόμη μια φορά εξαίρεση από την υποχρέωση αποδείξεως των γνώσεών της στην ιρλανδική. Με έγγραφο της 27ης Σεπτεμβρίου 1985, ο υπουργός απάντησε ότι κατά το γράμμα της εγκυκλίου 28/79 η εξαίρεση αυτή δεν μπορούσε να χορηγηθεί, διότι για την εν λόγω θέση υπήρχαν και άλλοι υποψήφιοι με όλα τα απαιτούμενα προσόντα.

Η προσφεύγουσα, αφού ενημέρωσε σχετικά την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, καθώς και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με αναφορά προς τον πρόεδρό του, κίνησε διαδικασία «judicial review» (δικαστικού ελέγχου) ενώπιον του High Court του Δουβλίνου κατά του υπουργού και της City of Dublin Vocational Education Committee (στο εξής: καθών).

Κατά τη διαδικασία αυτή υποστήριξε ότι οι προϋποθέσεις που έθεσε ο υπουργός με την εγκύκλιο 28/79 και το υπόμνημα V7 ήταν αντίθετες προς το κοινοτικό δίκαιο και ιδίως προς το άρθρο 48 της Συνθήκης ΕΟΚ και τον κανονισμό ΕΟΚ 1612/68.

3. Προδικαστικά ερωτήματα

Θεωρώντας ότι οι ισχυρισμοί αυτοί εγείρουν προβλήματα ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου, το High Court αποφάσισε, με Διάταξη της 3ης Δεκεμβρίου 1987, να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης, τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

« 1. Σε περίπτωση κατά την οποία νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις επιβάλλουν ως προϋπόθεση για την πρόσληψη σε συγκεκριμένη θέση σε ένα κράτος μέλος το να έχει ο υποψήφιος επαρκή γνώση μιας από τις δύο επίσημες γλώσσες αυτού του κράτους μέλους, την οποία οι υπήκοοι των άλλων κρατών μελών κανονικά δεν γνωρίζουν, αλλά θα έπρεπε να μάθουν με μόνο σκοπό να πληρούν την προϋπόθεση αυτή, έχει το άρθρο 3 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου την έννοια ότι εφαρμόζεται στις διατάξεις αυτές για τον λόγο ότι το μοναδικό ή κύριο αποτέλεσμά τους είναι να στερούν από τους υπηκόους των άλλων κρατών μελών τη δυνατότητα να αναλάβουν την προσφερόμενη εργασία;

2. Πρέπει, για την ερμηνεία της εκφράσεως “φύση της προς πλήρωση θέσεως” του άρθρου 3 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, να ληφθεί υπόψη η πολιτική του ιρλανδικού κράτους κατά την οποία τα άτομα που κατέχουν τη θέση πρέπει να γνωρίζουν καλώς την ιρλανδική γλώσσα, εφόσον η γνώση αυτή δεν απαιτείται για την άσκηση των καθηκόντων τα οποία συναρτώνται προς τη θέση αυτή;

3.1) Έχει ο όρος “δημόσια τάξη” του άρθρου 48, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ την έννοια ότι καλύπτει την πολιτική που ακολουθεί το ιρλανδικό κράτος για να στηρίξει και να ενισχύσει τη θέση της ιρλανδικής γλώσσας ως της πρώτης επίσημης γλώσσας;

2) Αν ο όρος αυτός έχει όντως αυτή την έννοια, αποτελεί τότε περιορισμό που δικαιολογείται βάσει της πολιτικής αυτής η επιβολή στα άτομα που ζητούν να διοριστούν σε θέσεις καθηγητών σε σχολές επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ιρλανδία και δεν είναι κάτοχοι του An Ceard-Teastas Gaeilge της υποχρέωσης να υποβληθούν σε ειδική εξέταση που αφορούσε την ιρλανδική γλώσσα, προκειμένου να αποδείξουν στο Υπουργείο Παιδείας ότι κατέχουν την ιρλανδική; »

4. Διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

Η Διάταξη παραπομπής πρωτοκολλήθηκε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 21 Δεκεμβρίου 1987.

Κατά το άρθρο 20 του πρωτοκόλλου περί του οργανισμού του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν στις 25 Μαρτίου 1988 η Anita Groener, προσφεύγουσα της κύριας δίκης, εκπροσωπούμενη από τον Solicitor John A. Reidy, στις 5 Απριλίου 1988 η Ιρλανδία και οι καθών της κύριας δίκης, ο υπουργός παιδείας και η City of Dublin Vocational Education Committee, εκπροσωπούμενοι από τον Louis J. Dockery, Chief State Solicitor, την 1η Απριλίου 1988 η γαλλική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Régis de Gouttes, και στις 30 Μαρτίου 1988 η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την Karen Banks, μέλος της νομικής της υπηρεσίας.

Το Δικαστήριο, κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και μετά από ακρόαση του γενικού εισαγγελέα, αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων. Κάλεσε ωστόσο την Ιρλανδία να απαντήσει σε ορισμένες ερωτήσεις.

II — Περίληψη των γραπτών παρατηρήσεων που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο

Οι παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο αφορούν, κατ' ουσία, την έννοια της δημόσιας τάξης του άρθρου 48, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ και την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, του προαναφερθέντος κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 που έχει ως εξής:

« Στο πλαίσιο του παρόντος κανονισμού, δεν εφαρμόζονται οι νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις ή οι διοικητικές πρακτικές κράτους μέλους:

— οι οποίες περιορίζουν ή εξαρτούν από όρους που δεν προβλέπονται για τους ημεδαπούς τη ζήτηση και την προσφορά εργασίας, την πρόσληψη σε απασχόληση και την άσκησή της από τους αλλοδαπούς,

— ή οι οποίες, αν και εφαρμόζονται ανεξαρτήτως ιθαγένειας, έχουν ως αποκλειστικό ή κύριο σκοπό ή αποτέλεσμα να αποκλείουν τους υπηκόους των άλλων κρατών μελών από την προσφερομένη απασχόληση.

Η παρούσα διάταξη δεν αφορά τους όρους τους σχετικούς με τις απαιτούμενες γλωσσικές γνώσεις λόγω της φύσεως της προς πλήρωση θέσεως εργασίας. »

Όλοι οι διάδικοι που κατέθεσαν παρατηρήσεις αναγνωρίζουν ότι τα εν λόγω εθνικά μέτρα δεν έχουν « ως αποκλειστικό ή κύριο σκοπό » τον αποκλεισμό των αλλοδαπών.

Η προσφεύγουσα θεωρεί ωστόσο ότι αυτό είναι το αποτέλεσμα των εθνικών μέτρων. Ο αριθμός των υπηκόων των κρατών μελών εκτός της Ιρλανδίας που μπορούν να πληρούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις, χωρίς να

εμβαθύνουν στις σχετικές σπουδές, είναι πολύ μικρός.

Ο κανονισμός 1612/68 συνιστά εφαρμογή του άρθρου 48 της Συνθήκης ΕΟΚ που απαγορεύει όλες τις εθνικές διατάξεις που περιορίζουν αισθητά τον αριθμό των υπηκόων των άλλων κρατών μελών που έχουν τα προσόντα για ορισμένες θέσεις, εκτός αν οι διατάξεις αυτές δικαιολογούνται από άλλους σοβαρούς λόγους.

Η έκφραση « φύση της προς πλήρωση θέσεως εργασίας » στο άρθρο 3 του κανονισμού 1612/68, που αποτελεί τμήμα εξαιρέσεως από την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, την οποία εγγυάται το άρθρο 48 της Συνθήκης, θα έπρεπε να ερμηνευθεί συσταλτικά και, επομένως, υπό την έννοια ότι αφορά μόνο τις θέσεις στις οποίες ο υποψήφιος δεν μπορεί να εκτελέσει προσηκόντως τα καθήκοντά του χωρίς τις κατάλληλες γλωσσικές γνώσεις.

Οι σημαντικές προσπάθειες του κολεγίου και του δευτέρου καθού, προκειμένου να διορισθεί η προσφεύγουσα, αποδεικνύουν σαφώς ότι αυτό δεν συμβαίνει στην περίπτωση της θέσεως για την οποία υπέβαλε υποψηφιότητα η προσφεύγουσα. Δεν θα μπορούσαν να προβληθούν αντιρρήσεις, αν επιθανολογείτο ότι η προσφεύγουσα έπρεπε να παραδίδει τα μαθήματα στην ιρλανδική. Μολονότι οι καθών βεβαιώνουν ότι τα εν λόγω μέτρα αύξησαν αισθητά τη γνώση της ιρλανδικής γλώσσας, κανένα αποδεικτικό στοιχείο δεν προσκομίστηκε σχετικά.

Το κεντρικό ερώτημα, εν προκειμένω, είναι λοιπόν αν η πολιτική του ιρλανδικού κράτους που συνίσταται στην ενθάρρυνση της χρήσεως της ιρλανδικής, η οποία δεν βάλλεται από την προσφεύγουσα και είναι αυτή καθαυτή δικαιολογημένη, μπορεί να δικαιολογήσει τη διατήρηση των εν λόγω διατάξεων και τη διεύρυνση της έννοιας της « φύσεως της θέσεως εργασίας ».

Η απάντηση στο εν λόγω ερώτημα πρέπει να είναι αρνητική. Κάθε κράτος μέλος ασκεί τη δική του πολιτική για να προωθήσει τον εθνικό του πολιτισμό, περιλαμβανομένων της ή των εθνικών γλωσσών. Η πολιτική αυτή δεν μπορεί να δικαιολογήσει την υψηλού επιπέδου γνώση του εθνικού πολιτισμού ως προϋπόθεση για ορισμένες θέσεις. Κάτι τέτοιο θα στερούσε αποτελέσματος το άρθρο 48 και τον κανονισμό 1612/68.

Αυτό θα ήταν το αποτέλεσμα, αν η προώθηση του εθνικού πολιτισμού και όχι ο αποκλεισμός των αλλοδαπών θεωρείτο ως το « κύριο αποτέλεσμα » μιας τέτοιας πολιτικής, αν η πολιτική αυτή θεωρείτο σύμφυτη με τη « φύση της θέσεως εργασίας » και δικαιολογούσε έτσι την προϋπόθεση της γνώσεως σε βάθος μιας γλώσσας, ως απαιτούμενο για τη θέση προσόντος και, τέλος, αν μια τέτοια πολιτική μπορούσε να δικαιολογηθεί με επίκληση των λόγων της δημοσίας τάξεως υπό την έννοια του άρθρου 48, παράγραφος 3, της Συνθήκης. Κατά την προσφεύγουσα, η έννοια της δημοσίας τάξεως δεν έλαβε ποτέ, και ούτε θα έπρεπε να λάβει, αυτή την έκταση στη νομολογία του Δικαστηρίου.

Η προσφεύγουσα προτείνει καταφατική απάντηση στο πρώτο ερώτημα και αρνητική απάντηση στα ερωτήματα 2, 3 1) και, εφόσον είναι αναγκαίο, στο ερώτημα 3 2).

Η *Ιρλανδία* και οι *καθών* της κύριας δίκης θεωρούν ότι το κεντρικό ζήτημα της υποθέσεως είναι αν μπορούν να απαιτούνται ορισμένες γνώσεις ιρλανδικής γλώσσας από τους καθηγητές με πλήρες ωράριο.

Η γλώσσα αυτή αναγνωρίζεται από το ιρλανδικό Σύνταγμα ως εθνική γλώσσα, μολονότι ουδέποτε μιλήθηκε από ολόκληρο τον ιρλανδικό λαό, και έχει θεμελιώδη σημασία για την ταυτότητα του ιρλανδικού κράτους.

Διαδοχικές κυβερνήσεις προσπάθησαν να καταστήσουν την ιρλανδική καθομιλουμένη γλώσσα του ιρλανδικού λαού, ιδίως μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος. Για τις θέσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα απαιτούνταν πάντοτε γνώση της ιρλανδικής γλώσσας. Κατά τους καθόν, το γεγονός ότι απαιτείται από τους διδάσκοντες όλων των βαθμίδων του εκπαιδευτικού συστήματος να είναι σε θέση να βοηθήσουν τους εκπαιδευόμενους με το σύστημα αυτό και στις δύο επίσημες γλώσσες συνιστά λογική συνέπεια του ότι τα σχολεία κατέχουν κεντρική θέση σ' αυτή την πολιτική αποκαταστάσεως της ιρλανδικής.

Η Ιρλανδία αναφέρει διάφορες κυβερνητικές πρωτοβουλίες, όπως το «Action Plan for Irish» (εκστρατεία για την ιρλανδική) από το 1983 έως το 1986 και υπογραμμίζει ότι η κυβέρνηση πάντα θεωρούσε και δήλωνε ότι η υποστήριξη της κυβερνήσεως είναι ουσιώδους σημασίας για την προσπάθεια αποκαταστάσεως της ιρλανδικής γλώσσας. Η υποστήριξη αυτή πρέπει να γίνει αισθητή προπαντός στα εκπαιδευτικά ιδρύματα που χρηματοδοτούνται από το κράτος. Η ιρλανδική δεν θα γίνει ποτέ ζωντανή γλώσσα, αν τυγχάνει της μεταχειρίσεως ενός απλού σχολικού μαθήματος. Αν το κράτος δεν προσπαθούσε να δημιουργήσει περιβάλλον ευνοϊκό για τη χρήση της ιρλανδικής εκτός των επισήμων μαθημάτων, αυτό θα σήμαινε εγκατάλειψη της πολιτικής του. Υπό το φως των σκέψεων αυτών, δίκαιο και εύλογο είναι να απαιτείται από τους διδάσκοντες η γνώση της ιρλανδικής.

Ένα από τα αποτελέσματα της πολιτικής αυτής είναι ότι η γνώση της εθνικής γλώσσας έχει σήμερα διαδοθεί σε όλη τη χώρα, ενώ κατά την ίδρυση του κράτους περιοριζόταν στο «Gaeltacht» (ιρλανδόφωνες περιοχές). Η ιρλανδική είναι κοινοτική γλώσσα ως επίσημη γλώσσα των Συνθηκών και μπορεί να χρησιμοποιείται ως γλώσσα διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου.

Τα ιδρύματα επαγγελματικής εκπαίδευσως που διέπονται από τους Vocational Education Acts 1930-1970 (νόμος περί της επαγγελματικής εκπαίδευσως του 1930 έως 1970) δέχονται μαθητές προερχόμενους από δημοτικά σχολεία, στα οποία οι διδάσκοντες μιλούν την εθνική γλώσσα με ευχέρεια. Δεδομένου ότι καμιά διάταξη των νόμων αυτών δεν απαιτεί ρητά ιδιαίτερη γνώση της εθνικής γλώσσας ή της δεύτερης επίσημης γλώσσας, ο υπουργός έπρεπε να επιμείνει στην προϋπόθεση αυτή κάνοντας χρήση των εξουσιών που του χορηγεί το άρθρο 23 του Vocational Education Act του 1930. Η κατοχή του Ceard-Teastas Gaeilge που θεσπίστηκε το 1932, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι όλοι οι διδάσκοντες των πρακτικών ή τεχνικών μαθημάτων μπορούν να διδάξουν στην ιρλανδική, απαιτείται για τις μόνιμες θέσεις με πλήρες ωράριο της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσως (2nd level vocational area).

Δεν είναι, εξάλλου, λογικό να προσπαθήσει κανείς να διακρίνει μεταξύ των «έμμεσων» και «άμεσων» καθηκόντων του διδάσκοντος, ο οποίος επιτελεί και καθήκοντα συμβούλου και παιδαγωγού που βαίνουν πέραν της άμεσης διδασκαλίας. Οι διδάσκοντες έχουν το καθήκον να συμμετέχουν ενεργά στην πρόωθηση της εθνικής γλώσσας και να απαντούν σε όσους επιθυμούν να εκφράζονται στην εθνική γλώσσα του κράτους. Η γνώση της γλώσσας αυτής απαιτείται από τη φύση της προς πλήρωση θέσεως.

Η απαίτηση αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ως συγκεκαλυμμένη διάκριση λόγω ιθαγενείας σε βάρος της προσφεύγουσας. Η εγκύκλιος, που εκδόθηκε σε περίοδο ταχείας αναπτύξεως του εκπαιδευτικού συστήματος, απέβλεπε στη βελτίωση της καταλληλότητας των υποψηφίων και όχι στην παρακράτηση των θέσεων για τους ιρλανδούς υπηκόους. Η καλή πίστη των καθόν αποδεικνύεται από τη δυνατότητα εξαιρέσεως σε περίπτωση ελλείψεως υποψηφίων με τα κατάλληλα προσόντα.

Κατά τους καθόν δεν προσβλήθηκαν τα δικαιώματα της προσφεύγουσας που απορρέουν από το άρθρο 48 της Συνθήκης και τον κανονισμό 1612/68. Η αίτησή της έτυχε της αυτής μεταχειρίσεως με εκείνες των ιρλανδών υπηκόων. Το αποκλειστικό ή κύριο αποτέλεσμα της εγκυκλίου δεν είναι ο αποκλεισμός μη ιρλανδών υπηκόων από τις θέσεις με πλήρες ωράριο, αλλά μάλλον η εξασφάλιση της καταλληλότητας των προσλαμβανόμενων στις εν λόγω θέσεις. Δεν απαιτείται ευχέρεια στην ιρλανδική (την οποία ισχυρίζεται ότι έχει το ένα τρίτο, περίπου, του πληθυσμού της Ιρλανδίας) για την εν λόγω θέση, αλλά ορισμένο επίπεδο γνώσεων που αποκτήθηκε από ορισμένους μη ιρλανδούς υπηκόους, οι οποίοι μπόρεσαν έτσι να ικανοποιήσουν τις προϋποθέσεις που επέβαλε η εγκύκλιος.

Στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, η Ιρλανδία και οι καθόν προτείνουν να δοθεί αρνητική απάντηση στο πρώτο ερώτημα και καταφατική απάντηση στο δεύτερο και τρίτο ερώτημα.

Η *γαλλική κυβέρνηση* θεωρεί δικαιολογημένη την προϋπόθεση της γνώσεως της εθνικής γλώσσας της χώρας υποδοχής. Η Ιρλανδία έχει το δικαίωμα να θεσπίζει μέτρα για να εξασφαλίσει ότι η ιρλανδική γλώσσα γίνεται σεβαστή και χρησιμοποιείται σύμφωνα με το Σύνταγμά της. Οι μαθητές δικαιούνται να ζητούν να επικοινωνούν με τους διδάσκοντες στην ιρλανδική. Καμιά διάταξη του κοινοτικού δικαίου δεν μπορεί να αποκλείσει τα δικαιώματα αυτά.

Αν, εντούτοις, το Δικαστήριο είναι της γνώμης ότι υφίσταται διάκριση, το κράτος έχει, εν πάση περιπτώσει, το δικαίωμα να περιορίσει το δικαίωμα των αλλοδαπών να αποδέχονται κάθε προσφορά εργασίας κατά το άρθρο 48, παράγραφος 3, για λόγους δημοσίας τάξεως.

Επιπλέον, κατά την απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Οκτωβρίου 1987 στην υπόθεση 222/86, *Unectef κατά Heylens και λοιπών* (Συλλογή 1987, σ. 4097), τα κράτη μέλη δικαιούνται, στο μέτρο που οι προϋποθέσεις αναλήψεως επαγγελματικής δραστηριότητας δεν έχουν εναρμονιστεί σε κοινοτικό επίπεδο, να ρυθμίζουν τις προϋποθέσεις αυτές και να απαιτούν την κατοχή των απαιτούμενων τίτλων, υπό την κατοχή των απαιτούμενων τίτλων, υπό την προϋπόθεση, ωστόσο, ότι οι απαιτήσεις της σχετικής αποδείξεως είναι εύλογες και χαλαρές. Η προϋπόθεση αυτή πληρούται εν προκειμένω.

Μολονότι ο όρος « δημοσία τάξη » πρέπει να ερμηνεύεται στενά, δεν θα είχε έννοια ανεξάρτητη από τον όρο « δημοσία ασφάλεια », αν η Ιρλανδία δεν είχε δικαίωμα να την επικαλεστεί, προκειμένου να εφαρμόσει πολιτική αποκλειστικότητας και διατηρήσεως της ιρλανδικής ως εθνικής και πρώτης επίσημης γλώσσας. Η πολιτική αυτή εφαρμόζεται κατά τρόπο μη δυσανάλογο προς τον επιδιωκόμενο σκοπό και χωρίς οικονομικές σκοπιμότητες. Η νεότερη νομολογία του Δικαστηρίου δεν αποκλείει αυτήν την ερμηνεία του όρου « δημοσία τάξη ». Σε όλες τις υποθέσεις, στις οποίες ζητήθηκε από το Δικαστήριο να αποφανθεί επί της εννοίας αυτής, οι συγκεκριμένες περιστάσεις της υποθέσεως αφορούσαν μάλλον τη δημοσία ασφάλεια ή τη δημοσία υγεία.

Η ειδική εξέταση στην ιρλανδική αντικατοπτρίζει τη στάση της Επιτροπής κατά τις διαπραγματεύσεις για την έκδοση οδηγίας περί γενικού συστήματος αμοιβαίας αναγνωρίσεως των τίτλων της ανωτάτης εκπαίδευσως. Η στάση αυτή συνίσταται στο να επιτρέπεται στο κράτος υποδοχής να επιβάλλει είτε μια περίοδο ασκήσεως είτε μια σύντομη εξέταση (30 π.χ. λεπτών), για να αξιολογηθεί η καταλληλότητα των υποψηφίων και η γνώση τους σε θέματα μη καλυπτόμενα από τους εθνικούς τους τίτλους.

Η εξέταση αυτή δεν έχει ως αποκλειστικό ή κύριο σκοπό ή αποτέλεσμα να αποκλείει τους υπηκόους των άλλων κρατών μελών από την οικεία θέση. Η γνώση της επίσημης ή της καθομιλουμένης γλώσσας ενός κράτους μέλους δεν αποτελεί προνόμιο των υπηκόων του. Τα ιρλανδικά μέτρα εφαρμόζονται αδιακρίτως στους Ιρλανδούς και στους υπηκόους των λοιπών κρατών μελών. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν εμπίπτουν στο άρθρο 3 του κανονισμού ΕΟΚ 1612/68. Εν πάση περιπτώσει, τα μέτρα αυτά δικαιολογούνται από τη φύση της απασχολήσεως.

Πράγματι, αντίθετα προς τη διαφαινόμενη άποψη του παραπέμποντος δικαστηρίου, το Δικαστήριο πρέπει να εξετάσει αν η γνώση της εθνικής γλώσσας είναι αναγκαία για κάθε διδάσκοντα και να μη περιοριστεί στην περίπτωση του καθηγητή καλών τεχνών.

Κάθε κράτος μέλος είναι ελεύθερο να απαιτεί από τους διδάσκοντές του να είναι σε θέση να διδάσκουν ανά πάσα στιγμή στην ή στις επίσημες γλώσσες. Ο διδάσκων που δεν κατέχει ικανοποιητικά τη γλώσσα ή τις γλώσσες της χώρας υποδοχής δεν είναι σε θέση να εκτελέσει πλήρως τα καθήκοντά του, ανεξάρτητα από το διδασκόμενο μάθημα.

Τέλος, η απαίτηση της γνώσεως της εθνικής γλώσσας της χώρας υποδοχής, που εφαρμόζεται κατά τρόπο αναλογικό προς τον επιδιωκόμενο σκοπό και χωρίς διακρίσεις λόγω ιθαγένειας, δικαιολογείται από λόγους δημοσίου συμφέροντος, εφόσον εξυπηρετεί ένα σκοπό (τη διατήρηση των πολιτιστικών διαφορών στην Κοινότητα και τον σεβασμό του γλωσσικού « πλουραλισμού »), ο οποίος αξίζει να αναγνωριστεί και να προωθηθεί από τις κοινοτικές αρχές. Αν, αντίθετα προς την άποψη της γαλλικής κυβέρνησεως, η απαίτηση θεωρηθεί περιορισμός της ελεύθερης διακίνησης των εργαζομένων, δικαιολογείται από τους προαναφερθέντες επιτακτικούς λόγους, δηλαδή από

την έννοια της δημοσίας τάξεως του άρθρου 48, παράγραφος 3. Τα κοινοτικά όργανα πρέπει να σέβονται την επιλογή εθνικής ή εθνικών γλωσσών από τα κράτη μέλη, καθώς και τα μέτρα πραγματοποίησεως της επιλογής αυτής.

Η *Επιτροπή* εξηγεί ότι, αφού έλαβε γνώση της υπό κρίση υποθέσεως μέσω της αναφοράς που απεστάλη από την προσφεύγουσα στον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα ιρλανδικά μέτρα ήταν αντίθετα προς ορισμένες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου. Κατά συνέπεια, κίνησε τη διαδικασία του άρθρου 169 της Συνθήκης, απευθύνοντας στις 10 Μαρτίου 1987 επιστολή προς τις ιρλανδικές αρχές, με την οποία τις καλούσε να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους. Οι ιρλανδικές αρχές, με την απάντησή τους της 10ης Απριλίου 1987, περιορίστηκαν να πληροφορήσουν την Επιτροπή για την προσφυγή της προσφεύγουσας ενώπιον του High Court. Κατόπιν αυτού, η Επιτροπή επιβεβαίωσε την αρχική της άποψη με αιτιολογημένη γνώμη που απηύθυνε στην Ιρλανδία στις 6 Νοεμβρίου 1987 σύμφωνα με το άρθρο 169.

Η απάντηση της Ιρλανδίας, της 14ης Μαρτίου 1988, είναι μεταγενέστερη της Διατάξεως του High Court περί παραπομπής προδικαστικών ερωτημάτων στο Δικαστήριο.

Με την απάντησή της επί της αιτιολογημένης γνώμης η Ιρλανδία προέβαλε τρία βασικά επιχειρήματα. Η Επιτροπή θεωρεί αναγκαία την εξέτασή τους, διότι ένα από αυτά την οδήγησε να θέσει στο αρχείο τον φάκελο της φερομένης παραβάσεως και υποδεικνύει, κατά τη γνώμη της, την ενδεδειγμένη λύση.

Το πρώτο βασικό επιχείρημα αφορά τη δεύτερη περίπτωση του άρθρου 3 του κανονισμού 1612/68 (η πρώτη περίπτωση δεν ενδιαφέρει προφανώς, εν προκειμένω, αφού η ειδική εξέταση στην ιρλανδική επιβάλλεται ασχέτως ιθα-

γένειας). Η Ιρλανδία προβάλλει δύο απόψεις για να αντικρούσει τον ισχυρισμό ότι το αποκλειστικό ή κύριο αποτέλεσμα των υπό κρίση μέτρων είναι ο αποκλεισμός των αλλοδαπών από την εν λόγω απασχόληση. Κατά την πρώτη άποψη, η εξέταση παρουσιάζει δυσχέρειες και για τους Ιρλανδούς, οι περισσότεροι από τους οποίους δεν ομιλούν την εθνική γλώσσα με ευχέρεια. Η Επιτροπή δεν θεωρεί πειστική την άποψη αυτή, διότι η μεγάλη πλειοψηφία των Ιρλανδών σπουδάζουν την ιρλανδική στο σχολείο και βρίσκονται επομένως σαφώς σε πλεονεκτική θέση έναντι των μη Ιρλανδών που δεν σπούδασαν ποτέ τη γλώσσα αυτή, όταν υποβάλλονται στην ειδική εξέταση, πράγμα που συνήθως συμβαίνει λίγα χρόνια μετά την αποφοίτησή τους από το σχολείο. Κατά τη δεύτερη άποψη, τα μέτρα δεν έχουν ως κύριο αποτέλεσμα να αποκλείουν τους αλλοδαπούς, αλλά να εξασφαλίζουν ότι τα πρόσωπα, Ιρλανδοί ή μη, που κατέχουν τις εν λόγω θέσεις έχουν τις απαιτούμενες γνώσεις. Κατά την Επιτροπή, στον όρο «αποτέλεσμα» πρέπει να προσδοθεί άλλη έννοια από την προσδιδόμενη στον όρο «σκοπός». Μολονότι μπορεί να γίνει δεκτό ότι ο σκοπός των μέτρων είναι να εξασφαλίζεται ορισμένο επίπεδο γνώσεως της εθνικής γλώσσας, το «κύριο αποτέλεσμα», ερμηνευόμενο τελολογικά, συνίσταται στην επιβολή μεγαλύτερου εμποδίου στους αλλοδαπούς, με πιθανό αποτέλεσμα τον αποκλεισμό τους από την εν λόγω απασχόληση. Το εμπόδιο αυτό, για να είναι επιτρεπτό, πρέπει να δικαιολογείται βάσει της τελευταίας προτάσεως του άρθρου 3, παράγραφος 1, που αποτελεί το αντικείμενο του δευτέρου βασικού επιχειρήματος των ιρλανδικών αρχών.

Ως προς το δεύτερο αυτό επιχειρήμα, η Επιτροπή συμμερίζεται την άποψη των ιρλανδικών αρχών ότι η απαίτηση της γνώσεως της γλώσσας δικαιολογείται από τη φύση της θέσεως. Η Επιτροπή προβαίνει σε εκτίμηση των τριών δυνατών ερεισμάτων της δικαιολόγησής αυτής.

Κατά την πρώτη, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς της εν λόγω γλώσσας, η υποχρεω-

τική γνώση της ανταποκρίνεται πράγματι σε πρακτική ανάγκη.

Η δεύτερη δικαιολογητική βάση εξαρτάται από το ζήτημα αν η απασχόληση πρέπει να ασκείται σε περιβάλλον στο οποίο η χρήση της εν λόγω γλώσσας είναι γενική, ακόμη και αν οι δραστηριότητες που συναρτώνται άμεσα προς την απασχόληση αυτή δεν απαιτούν πλήρη γνώση της γλώσσας· η προσέγγιση αυτή θα οδηγούσε σε διαφορετικά συμπεράσματα, αναλόγως του αν πρόκειται για μονόγλωσσες ή δίγλωσσες περιοχές.

Η τελευταία δυνατή δικαιολογητική βάση είναι η γλωσσική πολιτική των εθνικών αρχών. Μια δυναμική πολιτική προωθήσεως και προστασίας μιας γλώσσας μειοψηφίας θα μπορούσε να δικαιολογήσει την υπό κρίση υποχρέωση, ακόμη και αν η γνώση της γλώσσας αυτής δεν είναι ευρέως διαδεδομένη στο οικείο κράτος μέλος.

Επειδή πρόκειται για περιορισμό θεμελιώδους ελευθερίας της Συνθήκης, κάθε μια από τις προσεγγίσεις αυτές πρέπει να συμβιβάζεται προς την αρχή της αναλογικότητας. Αυτό είναι αδύνατον, όσον αφορά το κριτήριο της πρακτικής αναγκαιότητας υπό συνθήκες στις οποίες η οικεία γλώσσα δεν είναι καθομιλουμένη. Αντίθετα, η αρχή της αναλογικότητας τηρείται ευχερέστερα στην τρίτη περίπτωση, ιδίως υπό τις παρούσες συνθήκες, υπό τις οποίες η εν λόγω απαίτηση δεν ισχύει για την απασχόληση με μειωμένο ωράριο, προκειμένου να μην αντιμετωπίσουν δυσχέρειες τα εκαιδευτικά ιδρύματα και υπό τις οποίες προβλέπονται εξαιρέσεις σε περίπτωση ελλείψεως υποψηφίων με πλήρη προσόντα και υπό τις οποίες δεν απαιτείται η πλήρης γνώση της γλώσσας.

Η Επιτροπή συμφωνεί με την Ιρλανδία ότι το τρίτο αυτό κριτήριο ισχύει, κατά συνέπεια, εν προκειμένω και δικαιολογεί την υπό κρίση υποχρέωση, ενόψει της σημασίας της ιρλαν-

δικής ως ιστορικής γλώσσας του ιρλανδικού λαού και της πάγιας πολιτικής του ιρλανδικού κράτους να αποκαταστήσει τη γενική της χρήση έναντι των πραγματικών απειλών για την επιβίωσή της. Το εκπαιδευτικό σύστημα επιτελεί κεντρικό ρόλο στα πλαίσια της πολιτικής αυτής. Ακόμη και αν το απαιτούμενο επίπεδο γνώσεων και η πανταχού παρουσία της αγγλικής καθιστούν απίθανο το ενδεχόμενο παροχής στους ιρλανδούς φοιτητές του συνόλου της εκπαιδευσεώς τους στην ιρλανδική, αξίζει, εντούτοις, να εξασφαλιστεί η δυνατότητα διαπροσωπικής τουλάχιστον επικοινωνίας στη μητρική γλώσσα της μειοψηφίας των φοιτητών. Η προστασία των γλωσσών των μειοψηφιών περιλαμβάνεται στο γενικό συμφέρον της Κοινότητας και είναι εύλογη η εφαρμογή των κατάλληλων μέτρων στην οικεία επικράτεια.

Η προσέγγιση αυτή στηρίζεται στη νομολογία του Δικαστηρίου και ιδίως στην υπόθεση Robert Fearon & Co. Ltd κατά Irish Land Commission (182/83, Συλλογή 1984, σ. 3677), όπου το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι, για να κριθεί ότι ορισμένο μέτρο συνεπάγεται διακρίσεις, δεν αρκεί να αποδειχτεί ότι βαρύνει περισσότερο τους αλλοδαπούς από τους ημεδαπούς, αν με το εν λόγω μέτρο σκοπείται η επίτευξη σημαντικών στόχων ορισμένης πολιτικής. Στην υπόθεση Fearon το Δικαστήριο έκρινε επιτρεπτή την υποχρέωση διαμονής, σκοπός της οποίας ήταν η προώθηση εθνικής πολιτικής που απέβλεπε στη μείωση της κερδοσκοπίας επί ακινήτων και στην εξασφάλιση του ότι η γη ανήκει σε εκείνους που την καλλιεργούν.

Το τρίτο βασικό επιχείρημα των ιρλανδικών αρχών ήταν ότι η γλωσσική πολιτική ενέπιπτε, εν πάση περιπτώσει, στην έννοια της δημοσίας τάξεως του άρθρου 48, παράγραφος 3. Κατά την Επιτροπή, το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να γίνει δεκτό, μολονότι το Δικαστήριο δεν έχει αντιμετωπίσει μέχρι τώρα παρόμοια περίπτωση. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου και ιδίως από την απόφαση Van Duyn κατά

Home Office (υπόθεση 41/74, ECR 1974, σ. 1337) συνάγεται εντούτοις ότι ο όρος αυτός πρέπει να ερμηνεύεται στενά και ότι, κατά την απόφαση Bouchereau (30/77, ECR 1977, σ. 1999, σκέψη 35), η προσφυγή στην έννοια αυτή προϋποθέτει την « ύπαρξη πραγματικής και αρκετά σοβαρής απειλής που αφορά θεμελιώδεις συμφέρον της κοινωνίας ». Η Επιτροπή αμφιβάλλει αν η προϋπόθεση αυτή πληροῦται εν προκειμένω.

Εν πάση περιπτώσει, η προσφυγή στην έννοια αυτή είναι δυνατή μόνο σε περίπτωση διακρίσεως, ενώ η δικαιολόγηση βάσει του τελευταίου εδαφίου του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1612/68, την οποία συμμερίζεται η Επιτροπή, είναι δυνατή μόνον όταν δεν υφίσταται διάκριση.

Βάσει των σκέψεων αυτών, η Επιτροπή προτείνει στο Δικαστήριο να απαντήσει στις ερωτήσεις του ιρλανδικού High Court ως εξής:

« 1. Το άρθρο 3 του κανονισμού 1612/68 του Συμβουλίου δεν πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι απαγορεύει τις εθνικές διατάξεις που εξαρτούν την απασχόληση σε ορισμένη θέση από την προϋπόθεση ότι ο υποψήφιος έχει επαρκή γνώση μιας από τις δύο επίσημες γλώσσες του οικείου κράτους μέλους, όταν η γνώση αυτή απαιτείται από τη φύση της προς πλήρωση θέσεως.

2. Κατά την εξέταση της έννοιας της εκφράσεως “ φύση της προς πλήρωση θέσεως ” που περιέχεται στο άρθρο 3 του κανονισμού 1612/68 του Συμβουλίου, μπορεί να ληφθεί υπόψη η πολιτική ενός κράτους μέλους που αποβλέπει στην προώθηση μιας επίσημης γλώσσας του κράτους αυτού, ιδίως όταν η εν

λόγω θέση εντάσσεται σε τομέα ουσιώδους σημασίας για την εφαρμογή της πολιτικής αυτής.

3. Ο όρος “δημόσια τάξη” κατά το άρθρο 48, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ δεν πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι έχει εφαρμογή σε πολιτική κράτους μέλους με την οποία σκοπεύεται η υποστήριξη και προώθηση μιας επίσημης γλώσσας του κράτους αυτού».

III — Απαντήσεις στις γραπτές ερωτήσεις του Δικαστηρίου

Η Ιρλανδία απάντησε στις γραπτές ερωτήσεις του Δικαστηρίου ότι το Ceard-Teastas Gaeilge αποτελεί τον τίτλο γνώσεων ιρλανδικής που πρέπει να έχουν οι διδάσκοντες όταν υποβάλλουν υποψηφιότητα για θέσεις στις επαγγελματικές σχολές και ότι μόνον οι υποψήφιοι με προσόντα αναγνωριζόμενα από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση — ή διανύουν τον τελευταίο χρόνο της εκπαίδευσής τους — επιτρέπεται να παρουσιαστούν στις εξετάσεις, που περιλαμβάνουν γραπτή και προφορική δοκιμασία.

Από τη γραπτή δοκιμασία απαλλάσσονται μόνο τα πρόσωπα που εμπίπτουν στις εξής κατηγορίες:

- α) κάτοχοι τίτλου που απονέμεται από αρμόδια αρχή, οι οποίοι εξετάστηκαν επιτυχώς στην ιρλανδική, προκειμένου να αποκτήσουν τον εν λόγω τίτλο·
- β) κάτοχοι τίτλου που συμπλήρωσαν το σύνολο της εκπαίδευσής τους και πέτυχαν στις τελικές εξετάσεις στην ιρλανδική, εξαιρουμένων των συγχρόνων γλωσσών, προκειμένου να αποκτήσουν το αντίστοιχο δίπλωμα, έστω και αν η ιρλανδική δεν συγκαταλεγόταν μεταξύ της εξεταστέας ύλης στις εξετάσεις αυτές·

γ) όσοι απέκτησαν το Higher Diploma in Education (δίπλωμα που επιτρέπει την πρόσβαση στις θέσεις καθηγητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης), αφού πραγματοποιήσαν τις σπουδές τους στην ιρλανδική και εξετάστηκαν στο πλαίσιο της εκπαίδευσής αυτής στην ιρλανδική·

δ) όσοι έχουν επάρκεια διδασκαλίας σε δημοτικό σχολείο που σπούδασαν την ιρλανδική κατά τρόπο ικανοποιητικό επί τρία τουλάχιστον έτη και απέκτησαν πιστοποιητικό γνώσεως του « Academic Irish » κατά τις εξετάσεις με τις οποίες περατώνεται η εκπαίδευση αυτή·

ε) οι επί πτυχίω πανεπιστημιακοί φοιτητές που πληρούν τις ανωτέρω προϋποθέσεις υπό α) έως δ).

Οι υποψήφιοι που πέτυχαν στις προφορικές εξετάσεις, προκειμένου να καταρτιστεί πίνακας των διοριστέων καθηγητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση απαλλάσσονται της προφορικής δοκιμασίας.

Από την έναρξη ισχύος της εγκυκλίου 28/79, από 594 ιρλανδούς υπηκόους που παρουσιάστηκαν στις ειδικές εξετάσεις στην ιρλανδική πέτυχαν οι 592. Ένας από τους δύο υποψηφίους που απέτυχαν εξετάστηκε επιτυχώς μεταγενέστερα προκειμένου να καταλάβει μια διαφορετική θέση. Από τους έξι υποψηφίους υπηκόους κρατών μελών εκτός της Ιρλανδίας που υποβλήθηκαν στην εξέταση στην ιρλανδική πέτυχαν οι τέσσερις. Ένας από τους αποτυχόντες υποψηφίους πέτυχε σε μεταγενέστερη εξέταση, προκειμένου να καταλάβει μια διαφορετική θέση. Καθόσον μπορεί να ελεγχθεί βάσει των επισήμων καταλόγων, η Groener είναι η μόνη υπήκοος κράτους μέλους εκτός της Ιρλανδίας που δεν πέτυχε ακόμη στην ειδική εξέταση στην ιρλανδική.

1 723 ιρλανδοί υπήκοοι διδάσκουν στα ιδρύματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και 189 διδάσκοντες είναι υπήκοοι κρατών μελών εκτός της Ιρλανδίας. Εξαίρεση από την ειδική εξέταση στην ιρλανδική χορηγήθηκε, κατά περίπτωση, σε όλους τους υπηκόους — εκτός από έξι — κρατών μελών εκτός της Ιρλανδίας, λόγω του ότι κανείς άλλος υποψήφιος δεν συγκέντρωνε όλα τα προσόντα για τις οικείες θέσεις.

Στο College of Marketing and Design υπάρχουν 69 καθηγητές με πλήρες ωράριο. Κανείς τους δεν διδάσκει πράγματι στην ιρλανδική.

Η Ιρλανδία κλήθηκε να προσκομίσει αντίγραφο του υπομνήματος V7 και ανταποκρίθηκε στην πρόσκληση αυτή.

Gordon Slynn
εισηγητής δικαστής